

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА: ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ ПРАЦЮВАТИ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ

*Наталія Грона,
доктор педагогічних наук, доцент,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
E-mail: natashagrona@ukr.net*

Сучасна молодь, яка зростає в цифрову епоху, упевнено орієнтується в інтернеті та активно його застосовує для навчання, роботи і спілкування. Швидкий доступ до будь-якої інформації, з одного боку, розширює горизонти, а з іншого – робить молодь вразливою до дезінформації та шахрайства. Інформаційна агресія, маніпуляції та кіберзлочини – це лише окремі виклики, з якими стикається молодь у цифровому світі. Необережне поводження в Онлайн-середовищі може призвести до негативних наслідків, таких як поширення фейків, кібербулінг та втрата персональних даних.

Розвиток критичного мислення є ключовим для того, щоб молодь могла орієнтуватися в потоці інформації та не стати жертвою негативного впливу. Поширення фейкових новин, маніпуляцій та формування спотвореної картини світу робить молодь вразливою до інформаційного потоку. Безвідповідальне ставлення до конфіденційності даних (телефон, електронна адреса, фото, тексти, геолокація тощо) створює ризики для застосування їх зі злочинною метою. Це свідчить про те, наскільки важливо кожній людині опанувати навички критичного мислення та медіаграмотності [1].

Російська агресія проти України радикально змінила систему цінностей українців та висвітлила небезпеку інформаційних атак. Дослідницький та діяльнісний підходи в освітньому процесі набули нового, критично важливого значення: робота з інтернетними джерелами не обмежується передаванням нової інформації, а передусім – аналіз фактів, аргументація, активна протидія інформаційним атакам та пропаганді росії.

Науковці попереджають, що кожен з нас може стати як жертвою, так і розповсюджувачем дезінформації. Тому вкрай важливо розвивати критичне мислення, перевіряти інформацію з різних джерел та не поширювати неперевірені дані. Термін «інформаційна гігієна» набув широкого застосування у різних сферах нашого життя, зокрема, психологічних, педагогічних, екологічних, медичних, технічних та ін., які досліджують інформаційний простір, і його всебічний вплив на людину та соціум.

В. Халамендик підкреслює, що інформаційна гігієна є фактором, що забезпечує збереження психічного здоров'я людини для протидії негативним інформаційним потокам. Її мета полягає в запобіганні негативного впливу інформації на сприйняття світу, емоції та поведінку як окремих осіб, так і

соціальних груп, а також суспільства в цілому [3].

Важливим аспектом діяльності педагогів є усвідомлення та дотримання принципів безпеки в цифровому просторі, критична оцінка достовірності й надійності інформаційних джерел, їхнього впливу на свідомість, розвиток особистості, а також юридичних і етичних аспектів використання цифрового контенту. Здатність протистояти когнітивним упередженням і впливам (схильність шукати інформацію, яка підтверджує наші погляди, формування загального враження про людину або явище на основі однієї характеристики), розвиток емоційної стійкості й поведінкових інформаційних навичок, уміння виявляти цифрові загрози – усе це є складниками інформаційної гігієни, що є фундаментом, на якому будується інформаційно-цифрова компетентність особистості, особливо важлива для молоді, яка зростає в оточенні цифрових технологій [2].

У процесі викладання методики навчання української мови апробовано вправи, розроблені для формування вмінь працювати з інформаційними потоками. Ключовими аспектами вправ стали розвиток конструктивного мислення, культивування толерантності в спілкуванні та здатність до педагогічної гнучкості в контексті мотивації, підтримки інтересу до освітнього процесу для забезпечення інформаційної гігієни.

Вправа 1. «Розпізнай фейк». З'ясуйте, правдива чи фейкова новина. Схарактеризуйте способи визначення.

•Робота генераторів може створювати значний рівень шуму, що негативно впливає на здоров'я людей, викликаючи стрес, погіршення сну та загальний дискомфорт. МОЗ вводить штрафи за перевищення рівня шуму під час роботи генераторів.

•Вихователька дитячого садка у Вінниці вимила дитині рот з милом за розмови російською.

•На території Херсонської області з 2013 року не забороняли вивчення російської мови. Згідно з чинним законодавством України, представники національних меншин мали право на створення окремих класів з навчанням російською мовою, проте пріоритет завжди надавався українській мові як державній. У Херсонській області не лише існувала можливість вивчати російську мову як окремий предмет, але й функціонували заклади, де освітній процес повністю здійснювався російською мовою.

Вправа 2. «Вплив емоцій». Ваша поштова скринька постійно заповнюється повідомленнями, які вимагають негайної реакції або попереджають про потенційні загрози, однак не містять достатніх доказів. З'ясуйте, як ці повідомлення застосовують емоційний тиск для спонукання до дій. Які елементи вказують на те, що ці листи можуть бути частиною спроби маніпуляції або шахрайства?

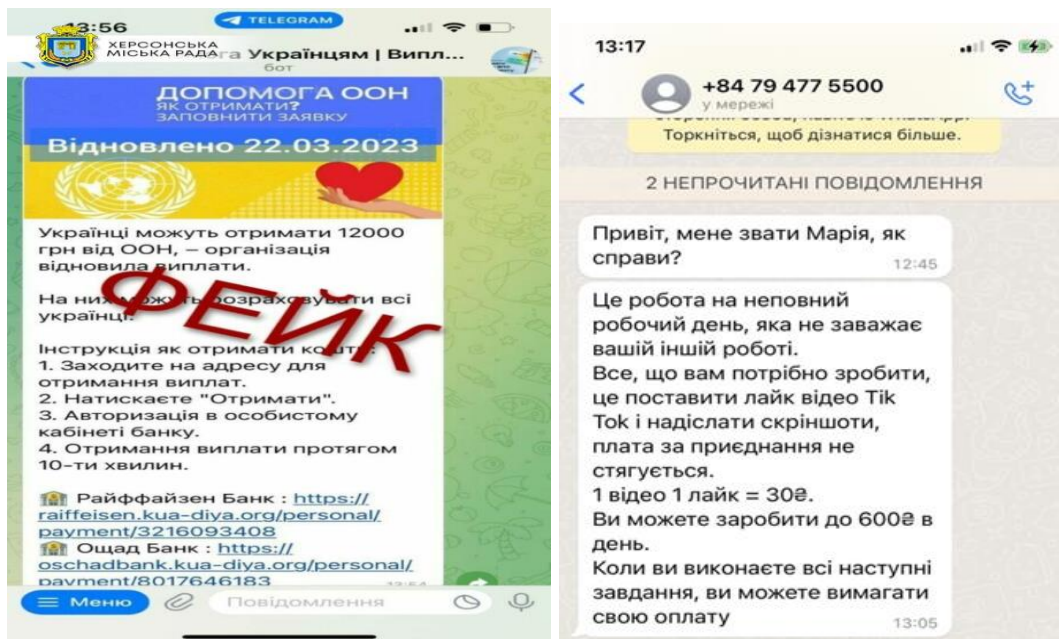

Рис. 1-2. Зразки фейкових листів (із вільних інтернетних джерел).

Отже, метою формування інформаційної гігієни в здобувачів освіти є зменшення негативного впливу інформації та формування комплексу умінь для здатності розпізнавати фейки, аналізувати інформаційні атаки під час превентивних заходів. В умовах гібридної війни зростає вагомість психологічної стійкості як невід’ємного складника життєдіяльності кожного громадянина, адже саме вона уможливорює здатність ефективно працювати та навчатися в умовах постійних викликів. Освітнє середовище має сприяти відновленню психологічних сил для тих, хто в ньому навчається та працює.

Список використаних джерел:

1. Грона Н. В., Климович С. М., Соломахін А.Ф., Семенов О. М., Ячменик М. М. Практикум із медіаграмотності для ЗВО: навчально-методичний посібник з неформальної освіти: електронне видання / Н. В. Грона та ін.; за заг. ред. О.М. Семенов, М.М. Ячменик. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. 228 с.
2. Методичні рекомендації щодо формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників (2021). <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/metodychni-rekomendacziyi-z-rozvytku-czyfrovoyi-kompetentnosti.pdf>
3. Халамендик, В. Б. Інформаційна гігієна як фактор збереження психічного здоров’я людини. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2008. (35).С.83-91